

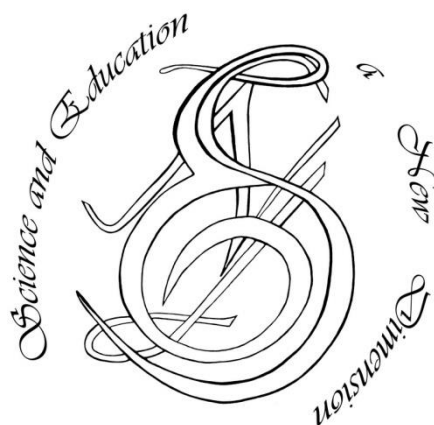

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

PHILOLOGY

Филология

p-ISSN 2308-5258

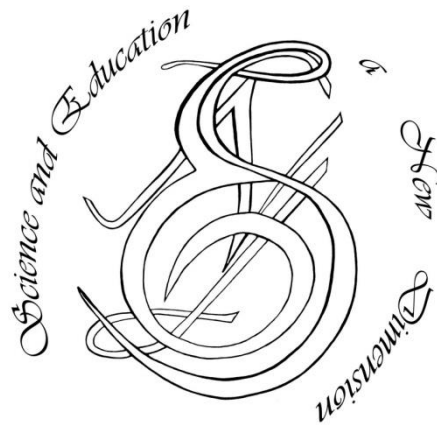
e-ISSN 2308-1996

VII(57), Issue 191, 2019 Feb.

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-191VII57>

Philology

Editorial board
Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

Honorary Senior Editor:

Jenő Barkáts, Dr. habil. **Nina Tarasenkova, Dr. habil.**

Andriy Myachykov, PhD in Psychology, Senior Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Edvard Ayvazyan, Doctor of Science in Pedagogy, National Institute of Education, Yerevan, Armenia

Ferenc Ihász, PhD in Sport Science, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Ireneusz Pyrzyk, Doctor of Science in Pedagogy, Dean of Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Irina Malova, Doctor of Science in Pedagogy, Head of Department of methodology of teaching mathematics and information technology, Bryansk State University named after Academician IG Petrovskii, Russia

Irina S. Shevchenko, Doctor of Science in Philology, Department of ESP and Translation, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Kosta Garow, PhD in Pedagogy, associated professor, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

László Kótis, PhD in Physics, Research Centre for Natural Sciences, Hungary, Budapest

Larysa Klymanska, Doctor of Political Sciences, associated professor, Head of the Department of Sociology and Social Work, Lviv Polytechnic National University, Ukraine

Liudmyla Sokurianska, Doctor of Science in Sociology, Prof. habil., Head of Department of Sociology, V.N. Karazin Kharkiv National University

Marian Wloshinski, Doctor of Science in Pedagogy, Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Melinda Nagy, PhD in Biology, associated professor, Department of Biology, J. Selye University in Komarno, Slovakia

Alexander Perekhrest, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Nikolai N. Boldyrev, Doctor of Science in Philology, Professor and Vice-Rector in Science, G.R. Derzhavin State University in Tambov, Russia

Oleksii Marchenko, Doctor of Science in Philosophy, Head of the Department of Philosophy and Religious Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Olga Sannikova, Doctor of Science in Psychology, professor, Head of the department of general and differential psychology, South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Odesa, Ukraine

Oleg Melnikov, Doctor of Science in Pedagogy, Belarusian State University, Belarus

Perekhrest Alexander, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Riskeldy Turgunbayev, CSc in Physics and Mathematics, associated professor, head of the Department of Mathematical Analysis, Dean of the Faculty of Physics and Mathematics of the Tashkent State Pedagogical University, Uzbekistan

Roza Uteeva, Doctor of Science in Pedagogy, Head of the Department of Algebra and Geometry, Togliatti State University, Russia

Seda K. Gasparyan, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Yerevan State University, Armenia

Sokuriaynska Liudmyla, Doctor of sociological science. Prof. Head of Department of Sociology. V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Svitlana A. Zhabotynska, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Tatyana Prokhorova, Doctor of Science in Pedagogy, Professor of Psychology, Department chair of pedagogics and subject technologies, Astrakhan state university, Russia

Tetiana Hranchak, Doctor of Science Social Communication, Head of department of political analysis of the Vernadsky National Library of Ukraine

Valentina Orlova, Doctor of Science in Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Vasil Milloushev, Doctor of Science in Pedagogy, professor of Department of Mathematics and Informatics, Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Plovdiv, Bulgaria

Veselin Kostov Vasilev, Doctor of Psychology, Professor and Head of the department of Psychology Plovdiv University „Paisii Hilendarski”, Bulgaria

Vladimir I. Karasik, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Volgograd State Pedagogical University, Russia

Volodimir Lizogub, Doctor of Science in Biology, Head of the department of anatomy and physiology of humans and animals, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

Zinaida A. Kharitonchik, Doctor of Science in Philology, Department of General Linguistics, Minsk State Linguistic University, Belarus

Zoltán Poór, CSc in Language Pedagogy, Head of Institute of Pedagogy, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Managing editor:
Barkáts N.

© EDITOR AND AUTHORS OF INDIVIDUAL ARTICLES

The journal is published by the support of Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe
BUDAPEST, 2015

Statement:

By submitting a manuscript to this journal, each author explicitly confirms that the manuscript meets the highest ethical standards for authors and co-authors. Each author acknowledges that fabrication of data is an egregious departure from the expected norms of scientific conduct, as is the selective reporting of data with the intent to mislead or deceive, as well as the theft of data or research results from others. By acknowledging these facts, each author takes personal responsibility for the accuracy, credibility and authenticity of research results described in their manuscripts. All the articles are published in author's edition.

THE JOURNAL IS LISTED AND INDEXED IN:

INDEX COPERNICUS: ICV 2014: 70.95; ICV 2015: 80.87; ICV 2016: 73.35

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (DOI prefix:10.31174)

ULRICHS WEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY

UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS YEARBOOK

SCRIBD

ACADEMIA.EDU

CONTENT

Специфіка мови Інтернету: капслокізація у ФБ-коментарях <i>Т. М. Андрєєва</i>	7
Романи Томаса Гарді в зарубіжному та українському літературознавстві <i>К. В. Ангеловська</i>	11
Каузація: логіко-філософські та лінгвістичні аспекти <i>М. М. Бараняк</i>	16
Мотив міста: художній час у мемуарній літературі <i>Л. М. Джигун</i>	20
Метафоричність антивоєнних романів (А. Барбюс, Е. Ремарк, О. Гончар) <i>М. Х. Гуменний, В. Ю. Гуменна</i>	24
Місце і роль мовленнєвих жанрів у французькому романі XVIII-XX ст. <i>І. Г. Лепетюк</i>	28
Hashtaging as a communication strategy <i>V. Orlova</i>	32
Поетикальна парадигма новел О. Генрі «Пурпурова сукня» та «Дари волхвів» <i>Н. Л. Павлюк, Н. В. Яремчук</i>	36
Traditional and digital genres – problems and prospects of research <i>T. L. Poliakova, V. V. Samarina</i>	40
Концептуальна метафора Горгія «риторика як магія» та її еволюція в риторичних трактатах класичного та елліністичного періодів <i>А. С. Поліщук (Шадчина)</i>	44
Історія зародження стендапу та його популярність на Заході <i>Т. В. Пилипчук</i>	51
Містичні мотиви та «хронотоп містичного» у оповіданні сяшо (на матеріалі сяшо доби Хань та збірки Лю Іціна «Справжні події») <i>Я. І. Щербаков</i>	55
Linguistic Marking of Interactionality of Stance in the English Blog Discourse <i>О. А. Shkatarda</i>	59
Канадський постмодерністський роман в аспекті формування професійної компетенції майбутніх учителів англійської мови <i>О. М. Заїковська</i>	63

Містичні мотиви та «хронотоп містичного» у оповіданні *сяошо* (на матеріалі *сяошо* доби Хань та збірки Лю Іціна «Справжні події»)

Я. І. Щербаков

Київський університет імені Бориса Грінченка, інститут філології, кафедра східних мов та перекладу
Corresponding author. E-mail: Shcherbakovyaroslavkafedra@ukr.net

Paper received 02.02.19; Revised 06.02.19; Accepted for publication 08.02.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-191VII57-12>

Анотація. У статті проаналізована історія, генеза та витоки жанру *сяошо*, проаналізоване місце оповідання *сяошо* в структурі національного літературного здобутку Китаю, хронотоп та систему образів містичного оповідання *сяошо*, роль та місце містичних мотивів у короткому оповіданні. Запропоновано концепцію аналізу хронотопу оповідання *сяошо*. Проаналізовано ряд оповідань *сяошо* буддистського спрямування. Значну увагу приділено структурному аналізу сюжету, часу, простору, персонажам та символіці у буддистських *сяошо*.

Ключові слова: *сяошо*, буддизм, даосизм, містичне, хронотоп.

Вступ: оповідання *сяошо* – значний пласт національного народного здобутку Китаю, значна частина якого містить опис фіксації досвіду містичного, надприродного, магічного, водночас, оповідання *сяошо* мають історичний чи псевдоісторичний характер, інколи головними героями оповідань є відомі історичні особистості. Дане дослідження присвячено генезі, містичним мотивам та характеру хронотопу оповідань у контексті розвитку філософської та містичної думки і загальному літературному процесі у Китаї.

Публікації. У основу даного дослідження покладено наукові праці: Чжен Чженьдо, Чжоу Іяна, М.Е. Кравцова, І.А. Алімова., М.М. Бахтіна, Д.В. Поповцева, Е.А.Торчинова

Метою даного дослідження є розкрити генезу, жанрову парадигму, ключові містичні мотиви та характер хронотопу короткого містичного оповідання *сяошо*, розкрити мотиви містичного буддизму на матеріалі збірки Лю Іціна та *сяошо* доби Хань.

Методи дослідження: традиційний для сходознавчих літературознавчих студій історичний метод, зіставний метод, метод структурного аналізу. У методологічну базу проведеного дослідження покладено концепцію хронотопу (часопростору), запропоновану видатним філологом Михайлом Бахтіном. Аналіз хронотопу містичного та класифікація містичних мотивів у короткому оповіданні, проведені аналітичні зіставлення, відбір та систематизація запропонованого матеріалу є здобутком автора дослідження.

Результати й обговорення. Жанр *сяошо* зародився ще на початку нашої ери, у період правління династії Хань [1]. Серед перших збірок жанру *сяошо*, часів династії Хань, що не дійшли до наших днів, І.А.Алімов та М.Е. Кравцова виділяють «Вислови про І Іня у двадцяти семи розділах», «Вислови про Юй Цзі в дев'ятнадцяти розділах», «Оповіді про Чжоу у сімдесят п'ять розділів», «Пан Історик у семидесяти шести розділах», «Майстер Куан у шести розділах», «Учен-цзи у п'яти розділах», «Сунцзи у вісімнадцяти розділах», «Тяньї в трьох розділах», «Вислови Хуанді в сороках розділах», «Вислови про магічну подяку Небу та Землі», «Мистецтво сердешного вірного слуги Жаня, що очікує на наказ, у двадцяти п'яти розділах», «Мистецтво вірного слуги Ань Чжена, що вічно очікує на наказ, у одному розділі», «Записи про Чжоу, що зроблені слугою Шоу, у семи розділах», «Вислови Юй Чу про Чжоу в дев'ятсот сорока трьох розділах», «Твори різних авторів у ста тридцяти дев'яти сувоях» [1, с.297-306], . Зазначимо, що збірка *сяошо* ще цього

періоду можна класифікувати, як збірки, характер яких є переважно містичним, чарівним, близьким до чарівної казки чи містичної легенди та збірки оповідань, характер яких є переважно побутовим. Отже, частина збірок *сяошо* доби Хань носила містичний чи фантазійно-містичний характер. Зокрема, можемо виділити таку збірку як «Вислови про магічну подяку Небу та Землі», у якій ідеться про суперечку вчених конфуціанського напрямку думки та «магів фанши» даоського спрямування [1]. Вони сперечаються про сутність ритуалів, присвячених Небу та Землі [1]. На мою думку, гіпотетично збірка носила описовий, первинний полемічний, та історіографічний характер (записи мали бути подані у історіографічному зрізі суто історичному, а можливо – стилізованому псевдоісторичному). До наших днів дійшли такі *сяошо*, як «Наслідник Дань з царства Янь», «*сяошо* про імператора доби Хань У-ді», «Неофіційний життєпис фей-янь», збірки «Шень Іцзін» та «Ши Чжоуцзи», а також збірки Лю Сяна «Ле Сян Чжуань» та «Ле Нюй Чжуань» [1]. Містичні мотиви пошуку безсмертя та контакту реальних історичних особистостей з містичними персонажами даоського пантеону ми можемо побачити у «*сяошо* про імператора доби Хань У-ді» та у «Ле Сян Чжуань». Імператор доби Хань У-ді шукає безсмертя, та у видінні вночі зустрічається з володаркою персикової рощі безсмертя Сі Ванму (Матінкою королевою заходу). Жіночий образ Сі Ванму у оповіданні *сяошо* розкритий надзвичайно виразно (Зазначимо, що інша збірка Лю Сяна – «Ле Нюй Чжуань» присвячена життєпису жінок китайської давнини, в чому Лю Сян розвиває традицію як «Книги пісень», так і даоську традицію Китаю, яка, на відміну від конфуціанської, легіської та моїської філософської спадщини давнього Китаю проголошувала рівність чоловічого та жіночого початків). Сі Ванму з'являється о сьомого дня сьомого місяця о сьомому відділі часу (вночі) [1, с. 314]. Вона прилітає на пурпурній колісниці, з яшмовими дівами, у туфлях, що розшиті з узорами темної яшми, вишитими феніксами. Сі Ванму з'являється немов би удар блискавки у ясному небі. Її супроводжують два синіх птахи, що подібні на воронів. Сі Ванму розмовляє з імператором Хань Уді. Вона розкаже імператору про персики безсмертя, дарує імператору п'ять кісточок, але згодом, під час розмови з імператором Сі Ванму зазначає, що персики безсмертя на Землі не проростуть, вони можуть рости лише на Небесах. Проговоривши з імператором до ранку про буденні справи та про душі поме-

рлих, Сі Ванму немов би вітер залишає імператора [1, с. 314].

Зазначимо, що хронотоп [3] тут є абсолютно реалістичним, навіть історичним – це палацові покої імператора Хань Уді, часи правління цього імператора. Подія, яка відбувається, змальована у реалістичних кольорах, немов би Хань Уді спілкується не з небесним духом, а з власною покоївкою. Грань між потойбічним та буденним у цьому короткому оповіданні розкривається лише крізь призму «небесного образу». Сі Ванму з'являється на Небі, і немов би вітер залишає імператорський палац. Отже, місце, звідки приходить Сі Ванму, знаходиться за межами імператорського палацу, в часопросторі Неба. Персики безсмертя ростуть абсолютно в іншому хронотопі, хронотопі «Небесному», і не можуть існувати в «Земному» хронотопі. Отже, ми маємо мотив контакту та протиставлення двох різних хронотопів, двох світів – буденного та небесного. Водночас, це протиставлення є протидією в рамках співіснування. На мою думку, такий мотив є характерним для китайської містичної літератури. Подібні елементи можна знайти і у китайській прозі *сяошо*, і у китайській драмі, і у буддійських та даоських канонах. Сам візуальним образ Сі Ванму, її одяг та Яшмові діви і птахи, що її супроводжують, персики безсмертя, що вона вирощує є єдиним виражальним засобом, що показує на неземне походження героїні *сяошо*.

Збірки Лю Сяна «Ле Сян Чжуань» [1, с.335-338] включила в себе велику кількість містичних мотивів. Але містичне, безсумнівно включене до опису життя даоських магів та небожителів виступає поряд із реальним, історичним. Хронотоп дії містичного тут є співставленням з хронотопом реального історичного оповідання, основи якого були закладені ще у історичних записках Сима Цяня. Містичний елемент жанру *сяошо* поданий у контексті реалістичного історичного хронотопу має на меті підтвердити чудеса даоських небожителів, внести їх у контекст історичної хроніки Китаю.

Функціональною метою формування та функціонування жанру *сяошо* було висвітлення ряду побутових ситуацій, навіть побутових колізій, сучасних чи псевдосучасних автору збірки оповідань, або історичних та псевдоісторичних. Отже, на відміну від жанру канонічної літератури *цзин*, до якої належали конфуціанський та даоський канони і перекладна канонічна буддійська література (Згадаємо, що буддійське вчення почало розповсюджуватись у Китаї починаючи з доби Хань). За часів династії Хань оповідання *сяошо*, на відміну від канонічної літератури *цзин*, не розглядалися як національний творчий здобуток Китаю, або як релігійна спадщина, тому збереженню *сяошо* не приділяли такої значної уваги, як копіюванню та збереженню канонічної літератури, тому така значна кількість *сяошо* не дійшла до наших днів, або збереглися фрагментарно.

З часів падіння династії Хань [2], за доби Трицарства та пізніших династій жанрова парадигма усєї китайської літератури зазнала значних змін. Раціоналізм давньокитайської філософії не міг співіснувати із суспільним хаосом тотальної війни (чого тільки варте саме руйнування столиці династії Хань, настільки яскраво та криваво описане Ло Гуаньчжуном у класичному китайському романі Трицарство), а система культури доби Хань не знаходила собі місця у нових

реаліях. Велике переселення народів змінило етнічний склад Китаю, на півночі почали панувати північні династії, що переважно були етнічно пов'язаними з алтайськими народами, китайське населення почало активно опановувати терени на півдні від річки Янцзи. Буддизм та даосизм вийшли на передній план китайських культурних реалій, змішалися між собою (Згадаємо, китайський буддійський канон був укладений засобами ієрогліфічної писемності, активно запозичуючи даоські категорії думки), містичне вийшло на перший план як даоської, так і буддійської популярної культури. Канонічна література настільки вже не цікавила пересічного китайського читача (або слухача), адже в умовах постійних війн морально-етичні категорії китайської класики залишилися на другому плані. Проте, література *сяошо* в цей час перетворилася з літератури, що була на другому плані, у літературний здобуток, фактично, літературний канон доби. *Сяошо* як містичного, так і побутового спрямування стали надзвичайно популярними, і буддійські та даоські проповідники нерідко зверталися до цього жанру з метою проілюструвати істини власного вчення. Серед численних збірок *сяошо* цього періоду можна виділити «Чжигуай Сяошо», «Ліс посмішок», «Різні записки про західну столицю» Ге Хуна», видатну еталону збірку *сяошо* «Записки про пошук духів», «Соу шень хоу цзі», «Записки з темряви» Го Пу, «Записи ци се», «Ши шо сіньюй» велику кількість інших збірок прози *сяошо* [1]. Окрему увагу в контексті досліджуемого питання слід приділити буддійським *сяошо*, зокрема таким збіркам, як «Гуаншійнь інь ян цзи», «Сюй Гуаншійнь інь янь янь цзи», «Сі гуаньшійнь інь янь цзи», «Записи про потойбічні знаки» [1]. Отже, китаїзований буддизм та даосизм (як вчення, що концентрувало у собі усю китайську містичну спадщину) відігравали значну роль у сюжетах *сяошо*.

Особливої уваги заслуговує питання закономірності чудесного, надприродного, незвичайного в фабулі короткого оповідання. У короткому народному оповіданні буддизм та даосизм представлені не як філософські системи з складним гносеологічним апаратом та культово-релігійним компонентом, а як різновид китайської народної релігії. Буддійські Бодхисатви та даоські безсмертні у даному випадку виступають як персонажі народної казки (звісно, з пронизаним «моральними» компонентами сюжетом). Буддійські та даоські персонажі в першу чергу рятують або карають головного героя короткого оповідання. Сюжетна функція Бодхисатви у короткому народному оповіданні значною мірою відрізняється від сюжетної функції Бодхисатви у буддійській сутрі чи світоглядному буддійському трактаті. Тут Бодхисатва – не істота, що прийняла обітницю рятувати усе суще, а персонаж народної казки, мораль якого спрощується до концептуальної парадигми «Добро-Зло». Інколи Бодхисатва може покарати за нешанобливе ставлення до себе головного героя оповідання. У цьому випадку коротке оповідання дещо функціонально наближається до ранньої буддійської тантри та буддійської мантри, що широко представлена у перекладах з санскриту. І у тантричних сутрах, і у короткому оповіданні на першому місці стоїть почуття, віра, чутливість, зрештою – індивідуальні відносити головного героя та містичних буддійських сил. Філософія присутня лише як елемент світоглядний компонент. Містичний буддизм став надзвичайно популярним. Згідно дослідження

Чжоу Іяна «Тантризм у Китаї» [6, с.3-10], сутри з тантричним компонентом починають проникати у Китай починаючи з другого-третього століття, зокрема в зазначений період можна виділити роботи таких перекладачів канонічних тантр (канонів) езотеричного буддизму, як Чжу Луяна (Моденецзін, 230р.), Дхармаракша (Хайлунванцзін), Ше Гуна, Тань Учана (Дацицзін), Таньяо, інших. Також ми маємо згадати про формування у Китаї «Общини білого лотоса», яка лягла як в основу цілком канонічної школи китайського буддизму чистої землі, так і в ряд народних сект. Послідовники общини приділяли ключову увагу великій та малій сутрі Будди Амитабхи – вогненого Будди безсмертя, що головує у райському всесвіті Західного раю Сукхаваті. Роль Бодхисатви Авалокітешвари у «Амитабха сутрах» теж є дуже значною, Бодхисатва Авалокітешвара, що втілює співчуття, та Бодхисатва Самантабхара, що втілює вірність обітницям супроводжують Будду Амитабху. Хронотоп сутр Амитабхи також складається з двох часопросторових вимірів, одному виміру, у якому Будда Шакьямуні проповідує сутру, та іншому часопросторовому виміру, всесвіті Сукхаваті. Вчення «Общини білого лотоса» мало значний вплив на буддійські *сяошо* зазначеного періоду, адже жанр *сяошо* виявився надзвичайно вдалим для розповсюдження істин як даосизму, так і містичного буддизму.

Китайське коротке оповідання *сяошо* є вкрай лаконічним, така форма подачі сюжету у рамках даної жанрової парадигми допомагає автору досягти ефекту миттєвої кульмінації, стислий виклад фабули сюжету допомагає автору короткого оповідання прагнути ефекту миттєвої кульмінації, завжди несподіваної та завжди миттєвої. Кульмінація короткого містичного оповідання має шокувати читача чи слухача, підкреслити елемент містичного, незвичайного, шокувати свідомість, що має на меті вивільнити підсвідоме та повернути увагу реципієнта. Метою автора є популяризація, «рекламація» буддійського або даоського вчення. Лаконічність та легкість для сприйняття роблять коротке оповідання *сяошо* універсальним жанром китайської літератури

Наприклад, у збірці Лю Іціна «Справжні події» є вкрай лаконічні буддійські оповідання [4, с.411-423]. Наприклад, в одному оповіданні, дія якого відбувається за часів династії Сун у добу Велика радість, описано, що в провінції Усін сталася пожежа. Згоріли декілька сотень домів. Лише хата, у якій читали буддійські сутри залишилася неушкодженою. Люди вирішують, що це чудо. Фабулу оповідання викладено лише у декількох реченнях. Кульмінація оповідання – два останні речення. За формою це оповідання нагадує невелике рекламне повідомлення, подібне на те, яке ми на сьогоднішній день можемо побачити у засобах масової інформації. Але «Справжні події» є завершеним оповіданням, воно має чітко зазначений хронотоп, певну внутрішню логіку та послідовність подій, фабулу та сюжет.

У оповіданні «Милосердя будди» [4, с. 413] розкривається чудесні функції Бодхисатв. Сюжет цього оповідання наступний Че Му відправився у північний похід, його схопили варвари та полонили розбійники. Мати Че Му звертається до Будди та Бодхисатви Гуаншиін Авалокітешвари, ставить перед обличчям Будди сім світильників, що безперестанно палають. Через рік син повертається. Повідомляється, що він пішов

на південь, та побачив сім факелів, що палають. Син іде на світло факелів сім днів, але факели усе ще віддалено палають у просторі. Зрештою, через сім днів він повертається додому. Повернувшись додому, Че му разом з матір'ю починає благати Будду про милосердя [4, с. 413].

У оповіданні можна побачити паралель з буддійською мантрою та ранніми буддійськими тантрами. Буддизм тут виступає не як філософське вчення, а як комплекс суто практичних, суто магічних практик, що веде до фізичного порятунку головного героя оповідання. У оповіданні ми бачимо мотив цифри сім, що відіграє ключову роль. Згадаємо, що у буддійському вченні сімка символізує сім дорогоцінностей, сім Будд минулого. Отже, мотив семи світильників, світло яких вказує головному герою оповідання шлях до порятунку пов'язаний з глибоким символічним нумерологічним рядом буддизму, нагадує нам цей мотив і про суто фольклорний мотив, пов'язаний з мотивами чарівної казки. Значну роль у формуванні образу Гуаньїнь як чарівного рятувача відіграє елемент раннього буддійського тантризму, так званого *цзямі*, тобто неklasифікованих буддійських текстів. Пов'язаний цей мотив також із двадцять п'ятим розділом «Сутри лотосу», у якому Бодхисатва Гуаньїнь універсальний рятувач усього сущого. Зрештою, і сам порятунок головного героя відбуваються за допомогою мантри, дхарані, позивання до Гуаньшиін, проведення певного ритуалу – мати ставить сім світильників перед обличчям Будди, і результатом є порятунок її сина. Цей результат є абсолютно «земним», другий результат – духовний зазначений у кінці короткого оповідання, син, що визволений з полону починає разом з матір'ю почитати Будду. Значимо, і тут не ідеться про якісь глибинні, світоглядні аспекти. Будда та Гуаншиін – Авалокітешвара виступають тут як своєрідні добрі сили народної релігії, і навернення, звертання до них призводить до реалізації як фізичного, так і морального блага. Фізичне та моральне, духовне благо тут гармонійно доповнюють один одного, для них відсутнє будь-яке протиставлення. Це характерна розв'язка для народної казки. Буддійська мораль у даному оповіданні представлена у надзвичайно спрощеному вигляді.

Наступні три оповідання збірки Лю Іціна «Три рубця на шії статуї», «Порятунок від страти» та «Будда повертає вченого» також пов'язані з мотивом божественного втручання Гуаншиін – Авалокітешвари [4, с. 413]. У оповіданні «Три рубця на шії статуї» Авалокітешвара рятує головного героя від страти. Коли головний герой оповідання Шень Шень доставлений на місце страти він починає начитувати ім'я Бодхисатви Гуаньїнь, згодом меч ката розсипається на маленькі шматочки. Лю Іцін дублює цей сюжет, згодом наводить подібний сюжет з іншим героєм, Лу Хуеєм. Згодом, на статуї Бодхисатви Авалокітешвари можна побачити три зарубки від меча [4, с.413].

Згадаємо, що у буддійському каноні « Сутра великого, досконалого, такого, що не зустрічає перешкод серцевого дхарані великого співчуття тисячоручого, тисячоного бодхисатви Авалокітешвари » описано, що при звертанні до нього, Бодхисатва співчуття-Авалокітешвара може врятувати від ув'язнення [5, с.319-357]. Авалокітешвара немов приймає на себе чуже страждання, рятує головного героя, при цьому порушуючи логічний «кармічний причинно-

наслідковий зв'язок». Мораль та внутрішня роль оповідання у цьому випадку також нагадує мораль чарівної казки. Головний герой звертається до Авалокітешвари, що втілює сили добра, і здобуває чудесний порятунок. Хронотоп оповідання є абсолютною реалістичним, але автор дає зрозуміти читачеві, що є і інший часовиміровий простір, відмінний від «земного», своєрідна «чиста земля», у якій проживає Бодхисатва Авалокітешвара. Звісно, у рамках короткого дослідження є неможливим проаналізувати хронотоп та містичні мотиви у сюжетах усіх *сяошо*, що дійшли до наших днів, але обраний матеріал дозволив нам проаналізувати характер хронотопу та містичних мотивів у обраних оповіданнях.

Висновки: жанр *сяошо* зародився за часів династії Хань, але набув популярності лише після падіння Ханьської імперії та був провідним жанром китайської літератури з третє по шосте століття, що було спричинено соціальною нестабільністю та зростанням

інтересу до містичних вчень. *Сяошо* ще з часів династії Хань сформувався як оповідання, у якому можуть міститися містичні мотиви. Хронотоп містичного оповідання *сяошо* є історичним або псевдоісторичним, час, у який відбуваються події та деякі історичні діячі є абсолютно реальними. Даоське вчення та містичні течії буддизму використовували жанр *сяошо* для популяризації власного світогляду. Особливий інтерес для дослідження являє собою характер хронотопу оповідань *сяошо*. У більшості оповідань присутні два часопросторові виміри, одним – земний, реальний, заселений людьми та інший часопросторовий вимір, небесний, містичний, у якому проживають надприродні істоти: Безсмертні, Будди, Бодхистати. У земному часопросторовому вимірі вони можуть діяти поряд з реальними історичними чи вигаданими персонажами. Контакт між двома часопросторовими вимірами є моментом втілення містичного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алимов Н. А., Кравцова М. Е. История китайской классической литературы с древности и до XIII века. Поэзия, проза. В 2 частях // СПб.: Петербургское Востоковедение, 2014. – 1408 с.
2. Бадан А. Н. История Китая // Минск : Харвест, 2004. – 736 с.
3. Бахтин. М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике. // М. М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. — М.: Худож. лит., 1975.
4. Религии Китая : хрестоматия. Ред.-сост. Е. А. Торчинов. // СПб. : Евразия, 2001. – 511 с.
5. Поповцев Д.В. Бодхисатва Авалокитешвара. История формирования и развития махаянского культа.// СПб. : Евразия, 2012, 496с.
6. Чжоу Илян. Тантрический буддизм. Книга 1. Тантризм в Китае. Пер. с англ. А.Г.Фесюна // М.: Медков С.Б., 2016, 160с.
7. 郑振铎.插图本中国文学史.上//北京:当代世界出版社, 2009. – 366 页.
8. 郑振铎.插图本中国文学史. //北京:当代世界出版社, 2009. 440-页.
9. 京宏, 郭英德. 中国古代文学史/京宏,郭英德// 北京:北京师范大学, 2008 – 506 页.
10. 袁行霈, 罗宗强, 本卷.中国文学史. 第二卷. //— 北京:高等教育出版社, 2009. – 428 页.
11. 袁行霈, 罗宗强, 本卷.中国文学史. 第三卷. //北京:高等教育出版社, 2009. – 346 页.

REFERENCES

1. N. Alimov, M. Kravtsova. History of Chinese classical literature from antiquity to the XIII century. Poetry, prose. In 2 parts // SPb. : Petersburg Oriental Studies, 2014. - 1408 p.
2. Badan A.N. History of China // Minsk: Harvest, 2004. - 736 p.
3. Bakhtin. M.M. Forms of time and chronotope in the novel. Essays on historical poetics. // M. M. Bakhtin. Questions of literature and aesthetics. - M. : Art. lit., 1975.
4. Religions of China: anthology. Edited by E. A. Torchinov. // SPb. : Eurasia, 2001. - 511 p.
5. Popovtsev D.V. Bodhisatva Avalokiteshvara. The history of the formation and development of the Mahayana cult. // SPb. : Eurasia, 2012, 496p.
6. Zhou Yiliang. Tantric Buddhism. Book 1. Tantrism in China. Trans. from engl. by A.G. Fesyun // M.: Medkov S.B., 2016, 160p.
7. Zhèngzhènduó. Chātú běn zhōngguó wénxué shǐ. Shàng/běijīng: Dāngdài shìjiè chūbǎn shè, 2009. – 366 Yè.
8. Zhèngzhènduó. Chātú běn zhōngguó wénxué shǐ. //Běijīng: Dāngdài shìjiè chūbǎn shè, 2009. 440-Yè.
9. Jīng hóng, guōyīngdé. Zhōngguó gǔdài wénxué shǐ/jīng hóng, guōyīngdé// běijīng: Běijīng shīfàn dàxué, 2008 – 506 yè.
10. Yuánxíngpèi, luōzōngqiáng, běn juǎn. Zhōngguó wénxué shǐ. Dì èr juǎn. //— Běijīng: Gāoděng jiàoyù chūbǎn shè, 2009. – 428 Yè.
11. Yuánxíngpèi, luōzōngqiáng, běn juǎn. Zhōngguó wénxué shǐ. Dì sān juǎn.//Běijīng: Gāoděng jiàoyù chūbǎn shè, 2009. – 346 Yè.

Mystical motives and chronotope in xiaoshuo novel

Y. Shcherbakov

Abstract. The purpose of the article is to study Chinese xiaoshuo novel's genesis and history, the place of the xiaoshuo story in the structure of China's national literary achievement, the chronotope and the main mystic motives in Chinese early medieval short novel xiaoshuo, including Taoism and Chinese Buddhism influence. The key attention is focused on hronotope analysis and structural analysis of the plot, time, space, characters and symbols in the Buddhist short novel's xiaoshuo. In mystical novel xiaoshuo the structure of chronotope usually is considered of the two big part, the "hronotope of Reality" and the "Hronotope of the Heaven", the moment of the two part of chronotope contact is the key mystical motive realization moment in the xiaoshuo fabula.

Keywords: xiaoshuo, Buddhism, Taoism, mystic, hronotope.